

ŞEFTALİNİN EKOLOJİK İSTEKLERİ

Şeftalinin İklim İsteği

Şeftali yetiştiriciliğini ekonomik anlamda sınırlandıran iklim faktörleri:

- 1) Kış düşük sıcaklıkları
- 2) Yüksek kış sıcaklıkları
- 3) İlkbahar geç donları
- 4) Yaz düşük sıcaklıklarıdır.

Kış düşük sıcaklıkları: Kışın sıcaklığın -18, -20°C'ye düşmesi yıllık sürgünlerin ve gözlerin; -25°C'ye düşmesi ise ağacın donmasına neden olur. Don zararı üzerine düşük sıcaklığın süresi, donun olduğu zamanda ağacın içinde bulunduğu gelişme durumu, çeşit genotipi gibi unsurlar etkilidir. Örneğin, J.H.Hale ve Elberta şeftali çeşitlerinde çiçek gözleri kış soğuklarına karşı hassas olduğu halde Hale Haven ve South Haven çeşitlerinin gözleri kış soğuklarına daha dayanıklıdır. Kış döneminin stabil olarak soğuk geçtiği ve kış boyunca sıcaklıkların yükselmediği yerlerde ağaçlar tam bir dinlenme durumunda kaldıkları ve kış donlarından etkilenmedikleri halde özellikle kışın sonlarına doğru sıcaklık yükselmelerinin ve düşük sıcaklıkların birbiri ardına yaşandığı yerlerde ağaçlar henüz kış soğukları geçmeden dinlenme halinden çıktığı için kış donlarından şiddetli olarak etkilenir.

Kış yüksek sıcaklıkları: Soğuklama isteğinin karşılanması bakımından önemlidir. Soğuklama isteği karşılanmadığı durumda şeftali ağaçları çiçek tomurcuklarını ve çiçeklerini silker, ilkbaharda çiçeklenme gecikir ve düzensiz olur. Soğuklama süresi yeterli olmayan yerlerde soğuklanma gereksinimi düşük çeşitlerin yetiştiriciliği yapılmalıdır.

Şeftalide soğuklama ihtiyacı düşük bazı çeşitler:

Erkenci çeşitler – May Pride (100-150 saat), Bonanza (150-250 saat), Florida Prince (100-150 saat), Spring Time (200-250 saat), Tropic Prince (150 saat), Tropic Beauty (150 saat).

Erkenci-Orta mevsim çeşitler – August Pride (100-200 saat), Desert Gold (150-250 saat), Early Amber (300-350 saat), Tropic snow (100-200 saat).

Soğuklanma süresi kısa olan çeşitler Ege ve Akdeniz Bölgelerinde ilk turfanda ürün ve örtü altı şeftali yetiştiriciliğinde büyük önem taşımaktadır.

Şeftalide soğuklama ihtiyacı yüksek bazı çeşitler: Hale Haven, J.H.Hale, Cardinal, Starking Delicious gibi çeşitlerin soğuklanma gereksinimi 850 saat; Red Haven, Dixired (erkenci), Mayflower (erkenci) gibi çeşitlerin 900 saat ve üzerindedir.

Şeftalide odun gözlerinin kış dinlenme istekleri çiçek gözlerinden daha fazladır. Genellikle iki göz grubu arasında 100 saatlik bir fark bulunmaktadır. Yeterli dinlenme olmaz ise sürgün oluşumları da gecikmekte ve normal olmamaktadır.

İlkbahar geç donları: Şeftali, çiçeklerini erken açan türlerden birisidir. Şeftali genel olarak kayısıdan sonra çiçeklenir. Bu nedenle ilkbahar geç donlarından şiddetli olarak etkilenir. İlkbaharda tomurcukların uyanması ile birlikte balon safhasında -4°C, açmış çiçekler -3°C ve küçük meyveler -1°C'de dondan zarar görür. Meyve içindeki çekirdeğin donması ile birlikte şiddetli döküm gerçekleşir. Bu nedenle ilkbahar geç donlarına karşı bahçe kurulmadan önce ve kurulduktan sonra dikkate alınması gereken önlemlere önem verilmelidir.

Yaz düşük sıcaklıkları: Yazları çok serin geçen yerler ekonomik anlamda şeftali yetiştiriciliği için uygun değildir. Bu yerlerde meyvelerin olgunlaşması gecikir, meyveler tatlanmaz ve kalite düşük olur. Bu gibi yerlerde güney yöneyler ve yapay terbiye sistemleri esas alınmalıdır.

Ülkemizde şeftali yetiştiriciliği için önemli olan bölgelerimizde kış donlarına neden olacak kış düşük sıcaklıkları ve ürün kalitesini olumsuz etkileyebilecek yazın düşük sıcaklıkları bakımından büyük sorun yaşanmamaktadır. Marmara, Orta Karadeniz ve geçit bölgelerimiz ilkbahar geç donları; Ege ve Akdeniz sahil kesiminde soğuklama gereksinimi yüksek olan

çeşitlerin yetiştiriciliği bakımından kış yüksek sıcaklıkları önem taşımaktadır. Ege ve Akdeniz bölgelerinde soğuklanma gereksinimi düşük şeftali ve nektarin çeşitleri yetiştirilmelidir.

Şeftalinin Toprak İstekleri

Meyve türlerinin toprak istekleri, kullanılan anaç genotipine göre değerlendirilmelidir. Şeftali çeşitleri için şeftali anacının kullanıldığı durumda yetiştiricilik için en iyi topraklar alüviyal topraklardır. Bu topraklar iyi ısınır, iyi havalanır, su ve besin maddelerini tutma özelliği yüksektir. Bu topraklarda kökler bol ve kuvvetli bir sisteme sahiptir. Buna bağlı olarak taç sistemi de verimli ve sağlam bir yapı kazanır. Bununla birlikte yeterli sulama, yeşil gübreleme, organik ve kimyasal gübrelemeler yapılarak kumlu topraklarda da şeftali yetiştiriciliği yapılabilir. Bu toprakların su tutma kapasitesi düşük olduğundan sulama özenle yapılmalıdır. Aksi durumda meyveler küçük kalır, döküm şiddetlenir ve sürgün gelişimi geriler.

Ağır, nemli ve soğuk topraklar olan killi topraklarda yetişen şeftalilerde sürgünler iyi pişkinleşmez, ağaçlar kış soğuklarından ve zamk hastalığından zarar görür. Bu topraklarda meyve kalitesi düşük olur. Bu topraklarda drenaj ile fazla su uzaklaştırılmalıdır.

Meyvecilikte toprağın yapısı, iklim özellikleri ile birlikte değerlendirilir. Örneğin, kurak iklim koşullarında kumlu toprakların olumsuzlukları daha şiddetli olurken, bu iklim koşullarında ağır toprakların olumsuz etkileri fazlaca hissedilmez.

Şeftali anaçlarının kökü derinlere gitmektedir. Bu nedenle toprağın alt tabakalarının özellikleri önemlidir. Bahçe kurmadan önce toprağın alt tabakalarının özellikleri dikkatle incelenmelidir.

Fazla kireçli topraklarda aktif kirecin %12'yi aştığı durumlarda şeftali anaçları üzerinde şiddetli kloroz görülür. Toprağın pH değeri 6-7 olmalıdır. Kireçli topraklarda şeftali ve nektarinlere anaç olarak şeftalixbadem hibridi anaçlar kullanılmalıdır.

Şeftalide meyveler genellikle bir yaşlı sürgünler üzerinde meydana gelir. Bu nedenle iyi bir sürgün oluşumu ertesi yılın ürününü olumlu etkiler. Ayrıca meyvelerin büyüme ve gelişmelerinde yeterli yaprak alanının bulunması istenir. Bu nedenle toprağın organik madde ve besin içeriğinin yüksek olması arzu edilir.

Çoğaltım

Şeftali kendine tozlanabildiği için genel olarak tohumdan elde edilen bitkiler ana bitki ile aynı özellikleri taşır, yani genetik açılım çok fazla değildir. Bununla birlikte modern meyvecilikte şeftali aşı ile çoğaltılır.

Şeftali Anaçları

Şeftaliye anaç olarak şeftali, badem, kayısı ve erik türleri ve şeftali x badem hibritleri kullanılabilir.

1- Şeftali çöğürü:

- Aşı uyuşması çok iyidir.
- Alüviyal topraklar için uygundur.
- Çöğürler anaç olarak bir örnek materyal sağlar.
- Ağır ve çok kireçli topraklara uygun değildir.
- Kök ur nematoduna (*Meloidogyne* spp.) karşı hassastır.

2- Badem çöğürü:

- Kireçli ve kıraç topraklarda şeftaliye anaç olarak kullanılabilir.
- Aşı uyuşmazlığı görülür.
- Ağaçlar küçük kalır ve kısa ömürlüdür.

3- Badem x Şeftali hibritleri:

3.1. NemaGuard ve NemaRed çöğürleri:

- Bu anaçlar bir şeftali x badem hibritidir (*Prunus persica* x *Prunus davidiana*).
- Kök ur nematoduna (*Meloidogyne* spp.) dayanıklıdır.

- Kış soğuklarına hassastır.

3.2. GF 677 ve GF 556 klon anaçları

- Badem x şeftali hibritleridir.

- Vegetatif olarak çoğaltılabilir.

- Kireçli topraklara dayanıklıdır.

- Nematoda dayanıklıdır.

- Hızlı gelişen kuvvetli bir anaç olan GF 677 özellikle kireç oranı yüksek topraklarda şeftali yetiştiriciliği için önerilen uygun bir anaçtır.

4- Kayısı çöğürü:

- Kurak topraklarda şeftaliye anaç olarak kullanılabilir.

- Nematoda dayanıklıdır.

- Aşu uyuşmazlığı görülür.

5- Erik çöğür ve klonları:

- Ağır topraklarda ve taban suyunun yüksek olduğu topraklarda erik türleri şeftaliye anaç olarak kullanılabilir.

- Tohumla ya da vegetatif olarak (çelik ve daldırma gibi) çoğaltılabilir.

- Saint Julien, Myrobalan, Brompton, Damas, Marianna klon ve çöğürleri şeftali için kullanılan erik anaçlarıdır.

- Saint Julien erikleri şeftali için önemli anaçlardır.

5.1. Saint Julien erikleri (*Prunus insititia*)

- Şeftali ile uyuşması iyidir.

- Vegetatif olarak çoğaltılabilir.

- St. Julian A orta kuvvetle gelişmektedir.

- Ağır topraklara uyumludur.

NOT: Şeftalinin Ekolojik İstekleri-Sıcaklık kısmında soğuklama ihtiyacı düşük olan çeşitlere örnekler: Erkenci çeşitler – May Pride (100-150 saat), Bonanza (150-250 saat), Florda Prince (100-150 saat), Spring Time (200-250 saat), Tropic Prince (150 saat), Tropic Beauty (150 saat). Erkenci-Orta mevsim çeşitler – August Pride (100-200 saat), Desert Gold (150-250 saat), Early Amber (300-350 saat), Tropic snow (100-200 saat).